

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. F. J. J. Buijendijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr. H. Bavinck, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr. Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr. P. W. Grosheide, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Prof. Dr. S. O. Los, Voorburg; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; Dr. J. C. de Moor, Amsterdam; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thijx, Meppel; Dr. H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Oostkapelle; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Anna-Jacoba-Polder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 per jaar.
Advertentie: 25 ct. per regel. Reclames: 75 ct. per regel.

INHOUD: De Beweging der Jongeren II. — Zending en Evangelisatie: Lunteren. — Literatuur en Kunst: Moderne Letterkunde en Christelijke Opvoeding VII. — Uit de Buitenlandse Kerken: De Aansluiting gevraagd. — Kerkelijk leven. — Perschoon. — Stemmen uit onze Kerken. — Kerknieuws.

BERICHT.

Een brief van Dr. K. Dijk te 's-Hage, met copie voor de rubrieken „Uit de Schrift” en „Uit het politieke en sociale leven” is blijkbaar bij de post zoekgeraakt. Reden waarom deze beide rubrieken in dit nummer ontbreken. De Uitgevers.

Wie onder onze lezers kan ons helpen aan nummer vier en vijf van dit blad? Toezending wordt gaarne tegemoet gezien aan het adres van Redactie of Uitgevers.

DE BEWEGING DER „JONGEREN”. *

II.

De eerste taak, die we ons gesteld hebben, is dus: de beweging der „jongeren” geschiedkundig te belichten, niet in dien zin dat wij vertellen wat er gebeurd is in den kring der „jongeren”, maar dat wij trachten te verklaren, waarom „het” komen moest. Wij willen het ideaal en de actie der „jongeren” begrijpelijk maken uit den „nieuwen tijd.” Dit is het uitgangspunt, — ik zeg niet van elke reformatie, want er is een plicht tot reformatie, die schuilt in het christelijk beginsel zelf, in de wet van den groei, die geldt voor al het door God geschapen leven (gelijk Dr. Hepp in zijn artikelenreeks heeft uiteengezet), maar dit is het uitgangspunt van de bijzondere reformatie, waarvan wij thans, voor een groot deel door oorzaken buiten het kerkelijk erf gedrongen, de aanschouwers en organen zijn.

Om het in den thans onder ons (dank zij Dr. Kuiper) zoo bekende uitdrukkingvorm te zeggen: het gaat om den kerk op het verband tusschen „gemeene genade” en „particuliere genade.”

Gij weet, gereformeerde lezer, dat de bijzondere genade een eigen terrein schiep in de schepping tegenover de verontgodelijkte schepping, maar ook, dat God met deze nieuwe creatie wil inwerken op de onnatuurde natuur en daarom tusschen die beiden een contact weeft van wisselwerking, zóódat het terrein der bijzondere genade het buiten haar sfeer liggend gebied verlicht en overtoert, en omgekeerd „de wereld” (zoo mag ik het terrein der gemeene genade noemen) aan „de kerk” (dat is de particuliere genade) door den antihese-strijd haar roeping voorschrijft en tevens door haar sublieme beschaving aan de kerk menigmaal het wapenmateriaal tot den strijd aanbiedt.

Dit is de verbazingwekkende schoonheid en glorie van het Godsbestuur, dit is de duizelingwekkende diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods.

Maar al is ze onpeilbaar, deze wijsheid, ze is, ook voor ons, redelijk, want Gods bestuur wortelt in de centrale eenheid, die genade heet. Hetzij ze gemeene genade of particuliere genade heet, ze is variatie van de ééne doud der genade.

Als voorbeeld ter toelichting kiezen we het groote tijdperk der hervorming in de 16de eeuw, waarnaar wij ook mogen teruggraven, waarop wij bouwen. De gelijkheid tusschen het toen en thans is treffend, het inzicht in deze gelijkheid is leerzaam.

*) Er heeft ons een klacht bereikt, dat ons blad door het gebruik van vreemde woorden voor sommige lezers ten deele niet goed verstaanbaar is. Wij willen op die klacht letten, en moeilijke uitdrukkingen zooveel mogelijk vermijden, of anders vertalen. Men bedenke echter, dat vele vreemde uitdrukkingen als: actie, antihese, sfeer, cultuur, orgaan, intellectueel, onder ons burgerrecht hebben gekregen. Wij mogen niet leveel rekening houden met menschen, die dergelijke uitdrukkingen niet verstaan, anders zou het peil van ons blad dalen. Hoewel wij gaarne ook de minder ontwikkelde willen bereiken, en een blad voor heel het volk willen zijn, mogen wij in verband met den opzet en het doel van „De Reformatie” niet leveel afzaken. Wij mogen eenige inspanning van onze lezers vragen. De vrucht zal er te beter om zijn. Ik heb een boerenknecht gekend, die een Kramer's Woordenboek kocht, om „De Heraut” te kunnen lezen. B. W.

Wanneer ik de zaak dieper wilde ophalen, zou ik terug kunnen gaan tot den tijd, toen het christendom zich het eerst baan brak in de wereld en kunnen aantonen, dat toen reeds de wisselwerking bestond tusschen cultuur en kerk, maar ik wil liever, wijl dit geschiedkundig beeld meer tot ons spreekt en de overeenstemming met onzen tijd frappanter is, mij bepalen tot het tijdperk der groote Hervorming.

Ziet, hoe duidelijk zich hier een groote beschavingsbeweging in de geschiedenis aftekent, die bijna gelijktijdig met de godsdienstige herleving ontstaat en, zoowel afstootend als aantrekkelijk, op haar invloed oefent.

Deze geweldige cultuurbeweging, die den naam renaissance (van het woord: wedergeboorte) draagt, is in de 15de eeuw begonnen en bloeit in denzelfden tijd wanneer Luther en Calvijn staan op het hoogtepunt van hun kracht.

Kan deze gelijktijdigheid toeval zijn?

In wezen waren deze twee bruisende stroomingen volstrekt onderscheiden. De renaissance was puur wereldsch, humanistisch, dat is zoekend de verheerlijking van den mensch. En de reformatie was in oorsprong en doel waarachtig godsdienstig, strevend naar de eere van God.

Maar al is het genie ook van den grootsten geschiedschrijver, onmachtig nauwkeurig de weefsels van aanraking en de sferen van invloed te bepalen, toch is de wisselwerking van deze twee parallelistische gebeurtenissen onmiskenbaar geweest.

Hoe kon het anders?

Wat deed de renaissance, wat bracht ze?

In de eerste plaats schiep ze, voor dien tijd, het type van den modernen mensch, stellende in plaats van de door Augustinus ingeluide en in de middeleeuwen dóórgevoerde, verheerlijking van den „staat Gods” (civilis Dei), de heerlijkheid van het maatschappelijk leven, in plaats van de veroering van Christus en de heiligen, de waardeering van het genie. Wijsheid en wetenschap verdrongen vroomheid en heiligheid.

Door de triomfen der wetenschap was „de wereld” veranderd, hoe zou dan de mensch en zijn levensbeschouwing dezelfde blijven?

De wereld veranderd? Zeker, Columbus voegde een heele nieuwe wereld toe aan de oude. Vasco da Gama zeilde om de zuidpunt van Afrika, Magellan deed eenzelfde toer om het zuiden van Amerika (1520) en Francis Drake trok met zijn schip een cirkel rondom de heele aarde.

Het gezichtsveld verwijde zich voor de menschheid, de ontdekkingen van nieuwe gebieden openden gelegenheden tot nieuwe overwinningen der opbloeiende beschaving.

De uitvindingen van de boekdrukkunst, het kompas, den verrekijker, den mikroskoop, de logaritmen, de analytische geometrie, deden voor dien tijd in cultuurwaarde niet onder voor de technische wonderen, waarmee onze eeuw de menschheid heeft verrast.

En wat in de geestesgesteldheid der menschen, zeker niet minder grondige wijziging gebracht heeft dan eenige wetenschappelijke gebeurtenis in onze dagen, is de grootsche ontdekking van Kopernikus, dat niet de aarde, maar de zon het middelpunt is van onze zonnewereld, een ontdekking, later in betekenis uitgebreid door de nieuwe leer van Galilei aangaande de „onmetelijkheid” van het heelal.

Tengevolge van deze gewijzigde voorstelling ten opzichte van de plaats der aarde in het heelal, voltrok zich een revolutie in de wereldbeschouwing der menschen, welke niemand in dezen tijd nadenken kan.

Evenzeer ontbreekt ons het fantastisch vermogen precies in te leven in de geestesgesteldheid, die tengevolge der geschiedkundige studien ontstond.

Men heeft de renaissance genoemd de herschepping der oude Grieksch-Romeinsche beschaving. Ten deele is ze dat. De hernieuwde studie van

Aristoteles' wijsbegeerte baande den weg voor een naturalistische wereldopvatting, (d.i. de leer, die God uit de natuur uitsluit) en de bestudeering van Plato leidde tot een pantheistische vergoddelijking der natuur. Maar deze uit het verleden herboeren wijsbegeerte kreeg een geheel nieuw aanzijn voor de nieuwe eeuw, niet alleen omdat ze in hare gevolgtrekkingen stoutmoediger en consequenter was, maar ook omdat de theorie praktijk werd in het leven.

De beruchte Nicolo Machiavelli paste de natuurfilosofie toe in de politiek en profeteerde de vergoddelijking van den staat en de overbodigheid der kerk.

Vergelijkt men de geestesstroomingen in de eeuw der reformatie met de ons ontroerende en ontruisende geestelijke verschijnselen in deze eeuw, dan staat men verbaasd over de gelijkenis van het wereldbeeld, ziende hoe er toch in beginsel weinig werkelijk nieuws is onder de zon.

Tengevolge van de platonische studien voelde de menschheid het natuurlijke meer religieus, men zocht den weg tot God in de natuur, en in plaats van de bijbelsche wonderen oefenden de geheimen der theosophie en magie (tooverkunst) hare bekoeringen uit op het mirakeldorstige menschenhart.

Giordano Bruno, de meest moderne denker in dien tijd, verklaarde de natuur te zijn het enige rijk Gods (dat is de leer van het monisme: de alleenheid der schepping), en leerde, dat de geschiedenis niets anders is dan de zelfontwikkeling Gods van het onbewuste tot het bewuste.

Is het niet, of ge Hegel hoort?

Tracht u voor te stellen die nieuwe cultuurwereld, waartegen de mannen der reformatie werden in het strijdperk geroepen, tracht u in te denken wat taak zij deze geesteshelden stelde en wat invloed zij op hun eigen zieleleven uitoefende.

Het is natuurlijk een heel afzonderlijk vraagstuk, aan welks behandeling wij ons niet willen wagen, in hoeverre de ontwikkeling dezer cultuur heeft ingewerkt op den gang der kerkelijke reformatie, maar reeds een oppervlakkige beschouwing van dit tijdperk is genoegzaam om ons te doen zien, dat bij name het calvinisme met zijn democratische bedoelingen en naar alle gebied van het leven zich uitstrekkende tendenzen, juist in deze nieuwe wereld mogelijk was. Inzonderheid de schitterende calvinistische beschaving in het Nederland der 17de eeuw kan ons hier ten voorbeeld dienen.

Voor ons doel is genoeg te weten, dat er niet alleen een antihese, maar ook een, krachtens Gods gemeene genade, levend verband geweest is tusschen renaissance en reformatie, en dat het ook een taak is van ieder, die zich tot medewerking aan reformatie geroepen voelt, met dit verband rekening te houden.

Met andere woorden: de geschiedenis moet ons tot leerschool zijn.

Alnu gekomen tot onzen tijd, beginnen wij met het beeld der nieuwe beschaving, — of wilt ge het ruimere woord: cultuur, — ons duidelijk voor den geest te stellen.

Wij mogen ons daarbij bedienen van de prachtig oriënteerende rectorale rede door Dr. Bavinck in 1911 gehouden: „Modernisme en Orthodoxie.” Voor zoover ik weet, is door niemand zoo breed en tevens zoo magistraal samenvattend de nieuwe cultuur, de veranderde wereld, in haar betekenis voor het christendom geschilderd als door dezen historiekennner.

Natuurlijk is in de negen jaren, die sinds het uitspreken dezer rede verliepen, onder invloed van oorlog en revolutie, het wereldbeeld weer gewijzigd, en heeft de cultuur, zoowel in haar ontwikkeling als ontwaarting, een paar geweldige stappen verder gedaan, maar wat Dr. Bavinck in enkele bladzijden weergeeft is toch nog echt het beeld van de wonderbare moderne wereld, waarin God ons een plaats en roeping heeft gegeven. B. W.